

Meerkeuzetoets versus Dictee: Een analyse van de M7-Spellingtoets

In de handleiding van de Cito-spellingtoets stellen de makers dat de meerkeuzetoets voor spelling dezelfde vaardigheid meet als een dictee. In hun reactie op ons onderzoek (Schraven e.a. 2010; Bosman e.a. 2011) geven zij echter toe dat het om twee verschillende vaardigheden gaat. Desondanks suggereren zij dat beide vaardigheden voldoende afgedekt zijn met een toetsscore (een combinatie van een score op een dictee en een meerkeuzedeel). Echter, om twee verschillende vaardigheden valide te toetsen, zouden er ook twee verschillende toetsen gebruikt moeten worden.

In dit onderzoek laten we nogmaals zien dat het toetsen met een meerkeuzetoets de leerkracht onjuiste informatie geeft over de spellingvaardigheid van de leerlingen. Op Wilhelmina basisschool te Doetinchem (met dank aan Niels Liefink) werd bij 23 leerlingen de spellingtoets M7 afgenomen. Eerst deden ze het eerste dicteedeel en daarna de meerkeuzetoets. Vervolgens nam de leerkracht een week later een dictee af van de woorden die in de meerkeuzetoets fout gespeld waren. In het volgende stuk laten we zien in hoeverre:

- de score op de meerkeuzetoets een correcte indicatie van de spellingvaardigheid geeft zoals blijkt uit het dictee
- het antwoord van een leerling op een meerkeuzeopgave een correcte indicatie geeft of de leerling dit woord wel of niet kan schrijven

Meerkeuze versus Dictee op groepsniveau

De gemiddelde goedscore op het meerkeuzetoets is 80% ($SD = 13$) en die op het dictee is 77% ($SD = 14$). Dit verschil is niet significant. Daarmee wordt de suggestie gewekt dat meerkeuze en dictee een vergelijkbare score opleveren. Dat dit niet het geval is, blijkt uit twee correlaties die kunnen worden berekend en de mate van consistentie tussen de prestaties op de meerkeuzetoets en het dictee. De eerste betreft die tussen de scores van elke leerling op de meerkeuze en op het dictee en de tweede die van de scores op elk woord dat binnen de meerkeuze en op het dictee werd behaald

1. De mate waarin een woord goed wordt gekozen in de Meerkeuzetoets en goed wordt gespeld is 65% en waarin een woord ten onrechte niet wordt aangeduid als fout en ook daadwerkelijk ook fout wordt gespeld bedraagt is 8%. Hiermee is de mate van consistentie 73%. Dit betekent dat het gedrag op de woorden in 27% van de gevallen inconsistent is. Dit percentage is vergelijkbaar met dat wat we eerder vonden in hetzelfde onderzoek naar de M4 spellingtoets (Schraven e.a., 2010). Daar was het percentage inconsistente scores 26%. In Tabel 1 staat het overzicht.

Tabel 1. Percentages Goed en Fout op Meerkeuze en Dictee.

Meerkeuzetoets			
Dictee	<i>Goed</i>	<i>Fout</i>	Totaal
<i>Goed</i>	65	12	77
<i>Fout</i>	15	8	23
Totaal	80	20	100

2. De correlatie op leerlingniveau (Tabel 2) bedroeg slechts 0.54 ($p = .008$, $n = 23$). Deze correlatie mag dan significant zijn, maar deze correlatie laat zien dat het percentage verklaarde variantie slechts 29% is. Dit betekent dat de score op de meerkeuzetoets in slechts zeer beperkte mate die op het dictee, of andersom, voorspelt.
3. De correlatie op woordniveau (Tabel 3) bedroeg slechts 0.38 ($p = .04$, $n = 30$). Ook deze, nog lagere, correlatie mag dan significant zijn, het percentage verklaarde variantie bedraagt een magere 14% is. Dit betekent dat de score op de meerkeuzetoets de score op het dictee, of andersom, nauwelijks tot niet voorspelt.

Meerkeuze versus Dictee op individueel niveau

Voor 13 leerlingen was de meerkeuzescore hoger dan het dictee (57%), voor drie leerlingen (13%) was er geen verschil en voor 7 leerlingen was de dicteescore hoger dan de meerkeuze (30%). Voor de Leerlingen 2, 4 en 18 was het zeer nadelig als hun spellingvaardigheid met een meerkeuzetoets wordt bepaald, terwijl voor de Leerlingen 16 en 22 het juist nadeliger was om de spelling via het dictee te meten; de scores van alle leerlingen staan in Tabel 2.

Nu is het natuurlijk niet zo heel erg als er enig verschil is tussen de scores op de ene en op de andere test. Iedereen vergist zich immers wel eens. Maar als blijkt dat bij de leerlingen die dezelfde score hadden op de meerkeuzetoets en het dictee er een duidelijke discrepantie is tussen welke woorden goed en welke fout gedaan worden, dan is dat wel ernstig. Zo heeft Leerling 1 op beide toetsen een score van 73%, maar de overlap tussen de scores op de woorden van beide toetsen is in hoge mate inconsistent, namelijk 40%. Dit geldt ook voor Leerling 19, op beide een score van 70% correct, maar een inconsistentie van eveneens 40%. Voor een deel van de leerlingen kan gesteld worden dat het verschil tussen de meerkeuzetoets en het dictee nog acceptabel is, maar helaas is de mate van overlap wat de scores op de individuele woord helemaal niet acceptabel (zie de laatste kolom van Tabel 2).

Meerkeuze versus Dictee op woordniveau

Op de afzonderlijke woorden zijn de verschillen tussen de meerkeuzetoets en het dictee eveneens groot. Zo is het verschil onacceptabel tussen de scores op beide toetsen van de woorden *katedraal* (7), *winares* (9), *vitriene* (18), *raadselachtege* (22), *De groot* (26), *programmaas* (27), *noorwegen* (28), *gelegenheit* (29) en *apsoluut* (30). Zie voor een volledig overzicht Tabel 3. Ook de mate van inconsistentie van deze woorden liegt er niet om; deze schommelen rond de 50%. In de Bijlage staan de schrijfwijzen van de foutgespelde woorden

zoals aangeboden in de meerkeuzetoets en de schrijfwijzen die de leerlingen lieten zien op het dictee. Hieruit blijkt dat:

1. Leerlingen maken een juiste keuze, maar weten wel hoe de betreffende moeilijkheid, waar het cito om gaat, goed te schrijven; zie o.a. *weikagent* (1), *reistwafel* (17), *raadselachtege* (22), *gelegenheit* (29)
2. Leerlingen maken wel een juiste keuze, maar de diversiteit aan spellingfouten op het dictee zeer groot; zie *katedraal* (7); dit woord werd door vrijwel alle leerlingen aangemerkt als het foute woord (21 van de 23); en tegelijkertijd spelden 15 van de 23 leerlingen dit woord fout op het dictee en het aantal verschillende spelwijzen bedroeg 8. Kortom, de veronderstelde spellingmoeilijkheid van dit woord is niet beperkt tot de ontbrekende h. Een vergelijkbaar probleem trad op bij het woord *winares* (9) en *programmaas* (27).
3. Leerlingen maken de juiste keuze, maar dan blijkt uit het dictee dat alle leerlingen het fout opschrijven. *De groot* (26) wordt door 19 leerlingen fout gespeld op het dictee, namelijk de Groot in plaats van De Groot.

Conclusie

Een vorderingentoets is een objectief middel om op vaste tijden te kijken of het beeld wat een leerkracht heeft overeenkomt met een zijn beeld uit de dagelijkse praktijk. De door het Cito voorgeschreven toetswijze, een meerkeuzetoets, sluit niet aan bij wat de leerkracht dagelijks in de klas observeert, namelijk bij het schrijven in de spellingles en bij andere vakken. De leerkracht moet volgens Cito uitgaan van de veronderstelling, dat wanneer een leerling een juiste keuze maakt dan ook weet hoe die dit woord moet spellen in een dictee. En, bij een onjuiste keuze op de meerkeuzetoets niet weet hoe dat woord gespeld moet worden. Dit blijkt wederom uit ons onderzoek niet het geval te zijn.

De resultaten laten zien dat een meerkeuzetoets geen inzicht geeft in de spellingfouten van leerlingen. Ook de Cito Spellingtoets M7 deel 2 is ongeschikt voor het vaststellen van de spellingvaardigheid. De leerkracht weet namelijk niet waarom een kind een keuze heeft gemaakt. We zien in deze gegevens, dat indien de leerkracht de foutenanalyse volgens Cito had ingevoerd er verkeerde hulp was geboden. De hulp wordt gericht op spellingonderdelen die de leerlingen wel kunnen en ze krijgen geen hulp waar ze wel ondersteuning en instructie bij nodig hebben. Alleen door een dictee krijgt een leerkracht inzicht in het type spellingfout. Op die manier is de leerkracht in staat om adequate hulp c.q. instructie te bieden.

Ten slotte, willen we opnieuw benadrukken dat leerlingen niet geconfronteerd moeten worden met foute woordbeelden. Dit gevaar neemt toe met het gebruik van een meerkeuzetoets, omdat de leerkracht wil voorbereiden op deze vorm van toetsen, wat funest is voor de kwaliteit van het spellingonderwijs.

Tabel 2. Gemiddelde goedscore in % van elk **Leerling** op de Meerkeuzetoets, het Dictee en het Verschil. GG = goed op MK en Dictee; FF = fout op MK en op Dictee; GF is goed op MK en fout op Dictee; FG is fout op MK en goed op Dictee. Consistent is GG + FF; Inconsistent = GF + FG.

Kind	Meerkeuze	Dictee	Verschil	GG	FF	GF	FG	Consistent	Inconsistent
1	73	73	0	53	7	20	20	60	40
2	70	50	+20	40	20	30	10	60	40
3	63	77	-14	47	7	17	30	53	47
4	73	43	+30	33	17	40	10	50	50
5	93	83	+10	80	3	13	3	83	17
6	93	93	0	90	3	3	3	93	7
7	100	97	+3	97	0	3	0	97	3
8	100	90	+10	90	0	10	0	90	10
9	93	87	+6	83	3	10	3	87	13
10	93	87	+6	83	3	10	3	87	13
11	90	83	+7	73	0	17	10	73	27
12	90	73	+17	70	7	20	3	77	23
13	87	77	+10	67	3	20	10	70	30
14	87	83	+4	77	7	10	7	83	17
15	87	77	+10	70	7	17	7	77	23
16	77	97	-20	73	0	3	23	73	27
17	73	83	-10	67	10	7	17	77	23
18	73	50	+23	43	20	30	7	63	37
19	70	70	0	50	10	20	20	60	40
20	70	77	-7	57	10	13	20	67	33
21	67	73	-6	47	10	20	23	57	43
22	60	80	-20	43	3	17	37	47	53
23	57	67	-10	50	27	7	17	77	23
TOT	80%	77%	3%	65%	8%	15%	12%	72%	28%

Noot. Correlatie tussen Meerkeuze en dictee is 0.54, $p = .008$, $n = 23$

Tabel 3. Gemiddelde goedscore in % van elk **Woord** op de Meerkeuzetoets, het Dictee en het Verschil. GG = goed op MK en Dictee; FF = fout op MK en op Dictee; GF is goed op MK en fout op Dictee; FG is fout op MK en goed op Dictee. Consistent is GG + FF; Inconsistent = GF + FG.

Woord	Meerkeuze	Dictee	Verschil	GG	FF	GF	FG	Consistent	Inconsistent
1	83	96	-13	78	0	4	17	78	22
2	83	87	-4	74	4	9	13	78	22
3	74	91	-17	70	4	4	22	74	26
4	96	91	5	91	4	4	0	96	4
5	83	91	-8	74	0	9	17	74	26
6	87	83	4	78	9	9	4	87	13
7	91	35	56	35	9	57	0	43	57
8	74	65	9	52	13	22	13	65	35
9	83	26	57	22	13	61	4	35	65
10	96	96	0	91	0	4	4	91	9
11	96	100	-4	96	0	0	4	96	4
12	91	100	-9	91	0	0	9	91	9
13	91	96	-5	87	0	4	9	87	13
14	65	48	17	43	30	22	4	74	26
15	70	78	-8	57	9	13	22	65	35
16	61	61	0	39	17	22	22	57	43
17	65	83	-18	52	4	13	30	57	43
18	91	61	30	57	4	35	4	61	39
19	70	61	9	39	9	50	22	48	52
20	83	91	-8	78	4	4	13	83	17
21	96	87	9	83	0	13	4	83	17
22	52	91	-39	48	4	4	43	52	48
23	83	78	5	70	9	13	9	78	22
24	96	96	0	91	0	4	4	91	9
25	96	100	-4	96	0	0	4	96	4
26	48	17	31	9	43	39	9	52	48
27	87	61	26	57	9	30	4	65	35
28	52	74	-22	48	22	4	26	70	30
29	70	96	-26	65	0	4	30	65	35
30	91	65	26	65	9	26	0	74	26
TOT	80%	77%	3%	65%	8%	15%	12%	72%	28%

Noot. Correlatie tussen Meerkeuze en Dictee is 0.38, $p = .04$, $n = 30$

Bijlage Een overzicht per woord

1 weikagent

Meerkeuze: 4 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het wel spellen.

Dictee: 1 van die leerlingen spelde het woord als volgt fout: wijk agent.

2 reportasje

Meerkeuze: 4 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 3 konden het wel spellen. 2 leerlingen maakten een juiste keuze maar konden het niet spellen.

Dictee: 3 leerlingen spelden het woord als volgt fout: reportache repotage, rerportage.

3 compleet

Meerkeuze: 5 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het wel spellen.

Dictee: 2 leerlingen spelden het woord als volgt fout: compleet.

4 alfabetiese

Meerkeuze: 1 leerling maakte een onjuiste keuze en een 1 leerling een juiste, maar kon het niet spellen.

Dictee: 2 leerlingen spelden het woord als volgt fout: alphabetische, alfabetische.

5 betrouwbaar

Meerkeuze: 4 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het spellen. 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze maar konden het spellen.

Dictee: 2 leerlingen spelden het woord als volgt fout: betrouwbaar, betroubaar.

6 controle

Meerkeuze: 3 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 1 leerling kon het wel spellen.

Dictee: 4 leerlingen spelden het woord als volgt fout: controle (2), kontrolle, controlen.

7 katedraal

Meerkeuze: 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze. 13 leerlingen maakten een juiste, keuze maar konden het niet spellen.

Dictee: 15 leerlingen spelden het woord als volgt fout: catadraal, catedraal, cattedraal, katadraal (2), katedraal (3), kattedraal (5), katterdraal, rattedraal.

8 advies

Meerkeuze: 6 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 3 leerlingen konden het wel spellen. 5 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 8 leerlingen spelden het woord als volgt fout: advies (5), advies (2), advies.

9 winnares

Meerkeuze: 4 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 1 leerling kon het wel spellen. 14 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 17 leerlingen spelden het woord als volgt fout: winnares (5), winnares (4), winnares, winnares (7).

10 warmbloedig

Meerkeuze: 1 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar kon het wel spellen en 1 leerling maakte een juiste keuze, maar kon het niet spellen

Dictee: 1 leerling spelde het woord als volgt fout: warmbloeddig

11 prosent

Meerkeuze: 1 leerling maakte een onjuiste keuze, maar kon het wel spellen.

Dictee: 0 leerlingen spelden het woord fout.

12 rop

Meerkeuze: 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze aan, maar konden het wel spellen.

Dictee: 0 leerlingen spelden het woord fout.

13 fantasties

Meerkeuze: 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het wel spellen.

1 leerling maakte een juiste keuze, maar kon het niet spellen.

Dictee: 1 leerlingen spelde het woord als volgt fout: fantasties.

14 mammoet

Meerkeuze: 8 leerlingen maakten een onjuiste keuze, 1 leerling kon het wel spellen.

5 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 12 leerlingen spelden het woord als volgt fout: mammoet (10), mamout (2).

15 plechtigheid

Meerkeuze: 7 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 5 leerlingen konden het wel spellen. 3 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 5 leerlingen spelden het woord als volgt fout: plechtigheid, plegtigheid, plegtigheid, plegtigheid, plechtechtheid.

16 benouwd

Meerkeuze: 10 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 5 leerlingen konden het wel spellen. 5 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het wel spellen.

Dictee: 9 leerlingen spelden het woord als volgt fout: benouwd (4), benoud (2), benout, benaud, benauwt.

17 reistwafel

Meerkeuze: 8 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 7 leerlingen konden het wel spellen. 3 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 4 leerlingen spelden het woord als volgt fout: reistwafel, rijstwavel (2), rijst wafel.

18 vitriene

Meerkeuze: 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 1 leerling kon het wel spellen. 8 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 9 leerlingen spelden het woord als volgt fout: vitriene, fietrine (2), fietrinne, fitrine (4), litrinne.

19 laraas

Meerkeuze: 7 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 5 leerlingen konden het wel spellen. 7 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 9 leerlingen spelden het woord als volgt fout: laraas, laraa, lara's (6), Larra's.

20 maraton

Meerkeuze: 3 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het wel spellen. 2 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 2 leerlingen spelden het woord als volgt fout: maraton, marrathon.

21 verwarmingkje

Meerkeuze: 1 leerling maakten een onjuiste keuze, maar kon het wel spellen. 3 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 3 leerlingen spelden het woord als volgt fout: verwarmingkje, vewaminkje, verwarninkje.

22 raadselachtege

Meerkeuze: 11 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 10 leerlingen konden het wel spellen. 1 leerling maakte een juiste keuze, maar kon het niet spellen.

Dictee: 2 leerlingen spelden het woord als volgt fout: raaslelagtige, raatselachige.

23 chocolatje

Meerkeuze: 4 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 2 leerlingen konden het wel spellen. 3 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 5 leerlingen spelden het woord als volgt fout: chocolatje, chocoladje, chokolaatje, chocolaasje (2).

24 lusifer

Meerkeuze: 1 leerling maakte een onjuiste keuze, maar kon het wel spellen. 1 leerling maakte een juiste keuze, maar kon het niet spellen.

Dictee: 1 leerling spelde het woord als volgt fout: luicifer.

25 zwemdiploma

Meerkeuze: 1 leerling maakte een onjuiste keuze, maar kon het wel spellen.

Dictee: 0 leerlingen spelden het woord fout.

26 De groot

Meerkeuze: 12 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 2 leerlingen konden het wel spellen. 9 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 19 leerlingen spelden het woord als volgt fout: de Groot (19).

27 programmaas

Meerkeuze: 3 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 1 leerling kon het wel spellen. 7 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet goed spellen.

Dictee: 9 leerlingen spelden het woord als volgt fout: programmaas (2), programa's (6), programas.

28 noorwegen

Meerkeuze: 11 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar 6 leerlingen konden het wel spellen. 3 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet goed spellen.

Dictee: 6 leerlingen spelden het woord als volgt fout: noorwegen (5),Norrwegen (1), onleesbaar (2).

29 gelegenheit

Meerkeuze: 8 leerlingen maakten een onjuiste keuze, maar konden het wel goed spellen. 1 leerling maakte een juiste keuze, maar kon het niet spellen.

Dictee: 1 leerling spelde het woord als volgt fout: gelegenheit.

30 absoluut

Meerkeuze: 2 leerlingen maakten een onjuiste keuze en konden het ook niet goed spellen. 6 leerlingen maakten een juiste keuze, maar konden het niet spellen.

Dictee: 8 leerlingen spelden het woord als volgt fout: absoluut (6), apzoluut, onleesbaar.